

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

(10:de årg.)

Stockholm 1915, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

Nr 9
September

Prenumerationspris:
1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt
och 30 öre pr fjärdedels år.
Lösnummer 10 öre.

Ansvarig utgivare:
ANNA LINDHAGEN.
Vik. redaktör:
JULIA STRÖM-OLSSON.

Morgonbris' expedition:
SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36,
Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.
Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.

1915

Det lidande Belgiens förespråkarska.

Av Signe Garling.

Paris 29 juni.

Vi räkna i dag krigets trehundraandra dag... Vi ha sett det flyktande Belgiens och Nordfrankrikes elände, vi ha känt invasionens dödsvinge svepa in på oss, jag har på nära håll sett de sårades jämmer, de stympades namnlösa ve... Jag trodde mig veta vad kriget var, så mycket man nu kan veta det bakom fronten... Och så uppläckte jag i dag, att jag egentligen ingenting alls vetat om vad kriget egentligen är, om huru ohyggligt meningslöst grymt det är, det oförståeliga ryckte med ens så sönderslitande nära in på mig. Dess påtaglighet blev så fruktansvärt gripbar...

Skådespelet inför mina ögon kunde dock ej varit mindre påminnande om krigstid. En av Paris elegantaste teatersalonger, fylld av de eleganta sysslolösheter, som vanligtvis mellan

LALLA VANDERVELDE.

två koppar té fylla Paris teatersalonger på en »litterär» eftermiddag. Stämningen en smula mera dämpad än vanligt kanske, toalettlyxen betydligt »strängare» i form och färg än vanligt och färgglädjen bestod egentligen bara av något dussin uniformer, kompletterade av hederslegionens röda band och krympingens käpp...

På scenen kring ett grönlätt bord ha ett par allvarliga kvinnor tagit plats, trots sin elegans så olika de skönheter, som i dylika fall plåga presidera.

Och vid rampen står en ensam kvinnoskepnad. Den svarta klädningen, som dock ej är en sorgdräkt, sveper som ett änkedok kring denna »conférenciere» av ovant slag, det gula håret står som en gloria kring det ljusa ansiktet av engelsk skönhetstyp.

Hon har talat om sitt

land, men det är ej England hon känner så... Och just nu talar hon om två små belgiska gossar uppe i ett sjukhus vid fronten; store bror och lille bror, båda förbundna, vila de i samma vita säng. Den äldste, en femåring, har virat sin enda rörliga arm kring lillebror; han förstår ingenting, han vet inte att samma granat som dödat hans föräldrar skall beröva honom lillebror; han förstår över huvud intet annat än att han har mycket ont och att lillebror ej vill leka...

Vi ha sett den vita sjukhussalen, vi ha sett det döende barnet och den av ångestfylld och oförstående fråga fyllda blicken hos det levande, vi ha sett de första belgiska soldaterna drivas utmatade mot tåget, som skall föra dem till tysk fångenskap, vi ha sett skrattande ulaner med kolvarna driva upp de sårades hastighet till språngmarsch för att förhindra dem att taga emot vattenbägare och kaffekoppar, som av snabba kvinnohänder räcks mot dem som en sista barmhärtig hälsning...

Vi ha glömt salongen omkring oss, vi ha glömt kvinnan, som talar där uppe på scenen...

Kvinnan är Lalla Vandervelde, maka till vår belgiske partivän, nuvarande ministern utan portfölj.

Det är inte kriget som gjort madame Vandervelde till en offentlig person. För var och en som något känner Belgiens socialistiska och kulturella liv över huvud är hennes namn känt och hennes värv skattat. Internationalist redan till börden, engelska, uppfostrad i Frankrike och gift med en belgier, har hon tidigt kommit till socialismen trots sitt ursprung ur en högkonservativ familj. Rikt konstnärligt och intellektuellt begåvad gjorde hon det sociala uppfostrings- och intelligensarbetet till sitt arbetsområde: Bryssels »Université nouvelle» och dess Folkets Hus bildningsarbete hade i henne en av sina ledande krafter. »Men allt det där är utan betydelse för tillfället, det ligger så långt borta», förklarar hon avböjande när jag ber henne om några årtal och siffror.

Då kriget bröt ut delade hon till en början sin mans arbete, ordnade, organiserade, vårdade, uppmuntrade och tröstade, från Bryssel till Antwerpen, från Liège till Löwen. Men den dag kom då i Belgien intet mer stod att göra, då inkräktarens förlamande hand gjorde all strävan på belgisk jord fåfång. Landet led, folket måste hjälpas av dem som ännu hade rörelsefrihet.

Och så lämnade madame Vandervelde

make och hem och drog ut på korståg för sitt olyckliga folk. Och hon har lyckats. Ty om Förenta Staterna med en frikostighet, vartill världen knappast sett maken, tagit sig an och faktiskt underhållit den av tyskarna allt berövade belgiska nationen, så är det till stor del hennes verk.

I sex månader har hon genomrest staterna i alla riktningar, hållit hundraden av föredrag, talat den ena dagen i Boston, den andra i Philadelphia. Den ena dagen har hon i teatrar och salonger klappat på milliardörsamveten och plånböcker, den andra har hon i fabriker och fackföreningar hänvänt sig till arbetarsolidariteten. Och överallt har hennes hänvändelse blivit hörd. Vid sidan av det officiella amerikanska hjälparbetet för den belgiska civilbefolkningen, vars »penningvärde» ju uppgår till långt över hundra millioner francs, har hon själv fått sig tillställt halvannan million, ja, den amerikanska neutraliteten har inte sett sig förhindrad att tänka på att den belgiska soldatens lott är dubbelt hård, därför att han är avskuren från all förbindelse med de sina.

Hur skulle hon förövrigt kunnat annat än vinna gehör? Lalla Vandervelde håller intet föredrag i vanlig mening över det belgiska eländet, hon talar inte om kriget som en »historisk företeelse», som ett helt, det är krigets, om man så kan säga, rent mänskliga sida hon ställer sina åhörare öga mot öga med. Hon bekämpar inte det enhetliga väsen som heter tyska barbariet, men hon visar oss livslevande människoöden, individuellt lidande. Hon ställer »Businessmän» och salongsdamer ansikte mot ansikte med upplevt elände, med scener, som hennes vältalighet gör outplånliga. Hon talar inte till förstånd och reflektion, men till hjärtan och samvete. Hennes vältalighet fångar icke applåder, men snyftningar. Inför den nöd hon så hovsamt men så obönhörligt pekar på, väckes den instinktiva reflexrörelse, som tvingar oss att räcka den drunknande handen, att hejda blodet, som väller ur ett öppet sår. Man skulle blygas inför sig själv över att icke visa barmhärtighet.

Att göra människorna goda trots sig själva, att skaka av dem den objälpigaste av all obarmhärtighet, indifferensen, är det jätteverk Lalla Vandervelde i denna stund för sitt lidande land utfört.

Till de danska socialdemokratiska kvinnorna.

Av

Hilja Pärssinen.

Översatt av Ljuba Slepuchin.

Vi, Finlands socialdemokratiska kvinnor, ha fröjdats över er sköna seger, den vunna rösträtten. Det har förverkligats vad de av er, vilka jag träffade vid mitt besök där hösten 1913, försäkrade, att kvinnornas rösträttskrav komme att bifallas i Danmark tidigare än i andra länder, t. ex. Holland och England.

Ni ha erhållit rösträtt, och dock, huru annorlunda har icke er rösträttskamp varit i jämförelse med den i England. Edra arbetarekvinnor ha känt samhörighet med sin klass och gått hand i hand med männen. Socialdemokratiska partiet i sin helhet har, med tryck av sina massors kraft, drivit saken till en lycklig seger. På samma sätt skedde den allmänna och kvinnorösträttssegern i Finland 1907. Dessa två exempel, ert lands och vårt, ådagalägga vilken väg som är den rätta för arbetareklassen vid rösträttskampen.

Då nu Danmark efter Norge är Europas tredje land, som förverkligar kvinnans och mannens politiska jämlikhet, i det den möjliggör kvinnlig inverkan på lagförfattningen, tror jag mig ej begå ett misstag då jag påstår, att äran härav tillkommer ert lands socialdemokrati. Er vunna seger, som kommer att högt entusiasmera arbetarekvinnorna i alla länder, är värd desto mera som ni ju redan förut ha kommunal rösträtt och den erfarenhet som begagnandet av den kunnat ge.

De finska arbetarekvinnorna äro tyvärr i saknad av kommunal rösträtt, men soc.-dem. arbetarekvinnornas organisationer hålla oupphörligt vid liv denna fråga, görande sitt bästa till dess lyckliga lösning. Och det är säkert, att då vi erhålla en reform på detta område — som sker snart — så kommer den även att omfatta kvinnorna.

Den politiska rösträtten har lett vårt lands kvinnor redan sex skilda gånger till valen. Isynnerhet ha proletärkvinnorna med stor ansvarskänsla begagnat sig av sin vunna rättighet. De soc.-dem. kvinnorna ha förstätt, att den ställer för dem stora fordringar till befrämjande av arbetarklassens strävanden. Sålunda ha vi sett, att arbetarekvinnor, vilka i partiet ha bakom sig en mångårig verksamhet, och vilka med stor energi och genom sitt autodidaktiska arbete ha ersatt den brist på kunskaper, som en ofullständig skolgång försakat — med nit förkovrat sig i samhälls- och arbetarefrågorna, samt en på skilda levnadsområden omfattande lagstifning m. m. Sålunda har soc.-dem. partiet kunnat anförtro representationsarbetet åt flera kvinnor; för närvarande finns i dess representationsgrupp 13 kvinnliga repre-

sentanter, varav största delen är yrkesarbeterskor och endast tvenne erhållit högre skolbildning. Kvinnornas antal i folkrepresentationen är tillsammans 21.

Enligt mitt tycke borde vår erfarenhet vara för er, ärade kvinnliga partivänner, en uppmuntran till att modigt sträva för bättre samhällsförhållanden och arbetarekvinnornas upplysning.

Ett passande sätt att befördra proletärkvinnornas självbildning är att igångsätta arbetarekvinnolärokurser med organisationernas medel — till en början må dessa kurser vara kortare. Man borde giva hjälpmedel åt de däri deltagande. Detta har blivit förverkligat hos oss, i det kvinnoorganisationerna hava givit hjälpmedel åt i soc.-dem. läroanstalter studerande kvinnor.

Man ihågkommer väl utrikes huru de borgerliga tidningarna voro beredda att håna oss vid vår folkrepresentations första tid, våra sömmerske- och tjänarinnerepresentanter. Dylka röster ha sedermera tystnat, då dessa förhånade representanter ha visat sig vara i stånd till allvarlig intellektuell ansträngning tillsammans med de rättslärde i utskottsarbetet och i lantdagen.

På den modiga väg, som Finlands arbetarekvinnor 1907 valde vid valen, hava de troget gått framåt. Ur våra soc.-dem. kvinnors leder ha ej utgått partiavfällingar och de hava aldrig av sagt sig några uppoffringar eller skyldigheter, då proletärernas sak har kallat dem. I Finlands politiska, industriella och kooperativa arbetare rörelses arbete ha de klassmedvetna proletärkvinnorna en vacker och erkännande förtjänande del. Och det samma kunna vi säga om vårt partis bildningsverksamhet. Vi ha partiblåd, i vilka de kvinnliga partivännernas artiklar fylla sin plats vid sidan av de manliga partivännernas skrivelser och på talarestolen och i bestyrelserna betraktas kvinnan med samma förtroende som mannen.

Och likväl ha våra kvinnor ej med sitt politiserande förlorat sina kvinnliga egenskaper. Bland våra lantdagskvinnor finnas familjemödrar och hustrur. Men just detta ger dem förmåga att se sakerna på en gång med socialdemokratins och kvinnans ögon. Deras kvinnliga, så att säga moderliga, instinkt framkallar i lagstiftningen och i representationen just det, som hittills har saknats där. Därför anse vi som en stor skada för arbetareklassen och dess kvinnor ett sådant förhållande, som i Norge, där de soc.-dem. kvinnorna ha nöjt sig med att ge sin röst uteslutande till de manliga representanterna, i stället för att få några av sina kvinnor in i parlamentet. I Danmark lär det väl ej gå så lunda. Ni ha ju gott om kompetenta kvinnliga partivänner, vars ärofulla värv det blir att gå fram för skapandet av en lagstiftning, som ger den för lön tjänande kvinnan skydd och rätt mot kapitalismens exploatering, samt tillika att klargöra konflikten emellan mödrarnas förtjänstarbete och deras moderliga skyldigheter.

Det är ett misstag att tro, att prole-

Nattarbetsförbud i form av särslagstiftning för kvinnor har varit före i Norge. — Avgörandet uppskjutandet.

Man har från de håll hos oss, som tro på en sådan särslagstiftnings välsignelse, bl. a. inom socialdemokratiska redaktioner, varit stolt över att kunna konstatera, att norska arbetarepartiets kvinnoförbund är för särslagstiftning.

Som bekant voro svenska socialdemokratiska kvinnor emot den, men kunde intet utträtta mot de inflytelserika krafter när hemma, som absolut ville denna lag. I Danmark, där kvinnorna synes ha mer inflytande än hos oss, lyckades det kvinnornas samfälliga opposition — även de socialdemokratiska deltog däri — att förhindra lagens antagande.

Att det norska socialdemokratiska kvinnoförbundet, med Martha Tynæs i spetsen, voro för lagen, är ju bekant. I deras inlaga till stortinget säges: "Arbetarekvinnorna, som äro de enda som ha rättighet att uttala sig i denna sak, då det ju är dem lagen kommer att gälla, fordra lagen om förbud för nattarbete antagen med det snaraste".

Men vad säger man om att de norska kvinnliga typograferna till ett antal av 327, d. v. s. just de som lagen närmast drabbar, samt arbeterskor från ännu två andra håll, hava inlämnat en protest mot lagen?

Detta visar bättre än något hur den officiella dogmen naturligtvis också kan inverka på socialdemokratiska kvinnor, då deras ledare, av vilka kanske ingen själv har nattarbete, äro för lagen. Men de som hava ett jämförelsevis gott avlönat arbete och därtill åtnjuta fördelen att liksom manliga kamrater hava nattarbetet fördelat i skift — dessa förstå att det gäller deras jämförelsevis goda existens och de protestera.

A. L.

tariatet kan uppnå seger utan kvinnornas hjälp — endast därmed att dess män kämpa. Liksom man fackligt har insett kvinnornas organisations- och klasskampdelaktighets oumbärlighet, likaså är det förhållandet med den politiska arbetarrörelsen.

Ärade kvinnliga partivänner i Danmark! Mätte er energi räcka till för det arbete vartill ert läge förpliktar er. Vi, edra idévänner i andra länder, se med förväntan och hopp till er. Fören fram till ert lands parlament de tankar, som bo i proletärkvinnornas lidande hjärtan. Höjen högt upp det vaknade proletariats höga idealers fana! Ännu är arbetarkvinnan stum i den vida världen. Ännu fortfar hennes tusenåriga möda och fattigdom. När skall hon få rätt till ett människovärdigt liv? Hon må själv svara!

Några betingelser för hemtrevnad.

Av Gertrud Bergström.

Vi leva i kursernas tidevarv. Kurser, mer och mindre berättigade, annonseras och puffas för i tidningarna. Till de senare, dem som vi utan avsaknad kunna undvara, få vi räkna exempelvis kurser i smöruppläggning, borddukning, konsten att dansa tango o. s. v. Däremot är det med verklig tillfredsställelse man i dessa dagar ser ännu ett slags kurser planläggas, av en art, som torde vara den första i sitt slag här i Sverige. Kursen, som åsyftas, är avsedd för lantbyggmästare, äger rum i slutet av juli månad och är förlagd till folkhögskolan Vilan i Skåne, efter förebild från Danmark, där man redan förut ordnat dylka kurser på initiativ av folkhögskolelärareföreningen. Kursen kommer att omfatta uppmättningsarbeten, föreläsningar om olika byggnadsfrågor, som röra landsbygden, samt om den svenska byggnadskonstens historia, med särskild hänsyn till den skånska hembygden. Att särskild vikt kommer att läggas på att utveckla deltagarnas sinne för skönhet ifråga om stil, proportioner, material och dylikt, därför är ledarens namn, kandidat Hazelius, en garanti.

Hur önskar man inte, att en upplysningsverksamhet av denna art hade kommit till stånd flera årtionden tillbaka, innan alla dessa större och mindre samhällen, särskilt vid järnvägslinjerna i vårt land, växte fram som svampar ur jorden. Säkert hade dessa i allmänhet ur estetisk synpunkt ohyggliga byggnader då fått en annan prägel, ty i många av dessa röja sig dock strävanden, om än ofta misslyckade, att med någon liten "prydnad" höja det yttre av huset över det vardagliga. Dessa torn, utbyggnader, sirater, osmakliga husfärger sitta där nu som en åminnelse om sina upphovsmäns goda vilja, om än dåliga smak, och avtvinga åskådaren en ofrivillig suck: ack att kursen för lantbyggmästare hade kommit till stånd för länge, länge sedan! Att en strävan till det bättre, d. v. s. till den enkla, rena byggnadstilen, på sina håll redan visat sig, skall villigt erkännas, men i ett avseende framträder en brist, gemensam för de flesta hus, både stadshus och lanthus, nämligen ifråga om inredningen. Varför tänker man inte mer på dessa små enkla detaljer, vilka dock med en enda liten praktisk anordning kunna vara till stor hjälp, när det gäller underlättandet av arbetet inomhus?

Förgäves söker man i programmet från kursen på Vilan efter att man haft tanke även för denna sida av saken, förgäves söker man bland föreläsarna efter husmodern, som, förenande den teoretiska insikten med den prak-

Forts. sid. 8.

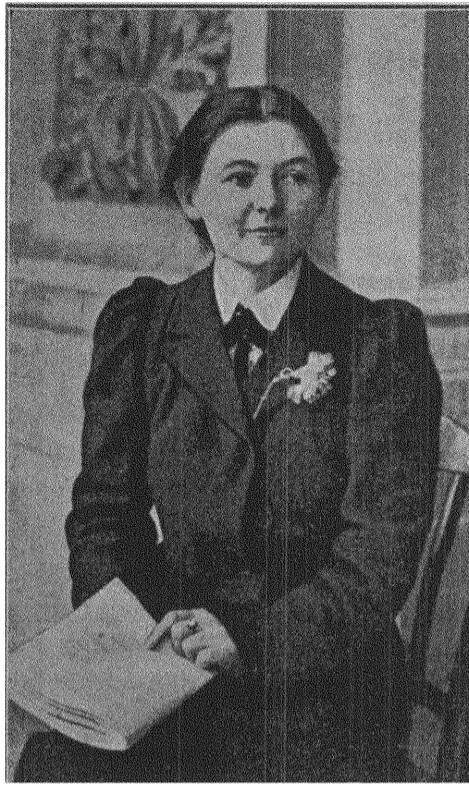
Londonbrev till "Morgonbris".

Suffragetternas verksamhet under kriget. — Kvinnorna tränga i nya yrken och ersätta männen, som gått till fronten.

London 11/7 1915.

Om man vandrar ut till Hyde Park en vardagskväll eller en söndagsförmiddag kan man vara ganska säker om att på den sedvanliga platsen för friluftsmöten finna en eller flera kvinnor i talarestolen — mestadels en för ändamålet inredd flakvagn. Det kan också hända, som det hände mig häromdagen, att vid passerandet av Trafalgar Square, medan middagssolen ännu gassar på, man finner en kvinnlig talare på ett av de stora lejonens postament med en intresserad åhörarskara nedanför. Stannar man för att lyssna får man sig till livs antingen en varmhjärtad maning till alla unga män att gå in i armén eller en icke mindre varmhjärtad vädjan till de, som makten hava, att taga i anspråk kvinnornas krafter under denna allvarstid, giva dem tillfälle att vid männens sida — fast icke bokstavligt — föra kriget till ett segerrikt slut.

Detta är suffragetterna i arbete. Sitt rösträttskrav ha de skjutit åt sidan för dagens patriotiska värv. Det hade ju annars varit ganska naturligt om de engelska suffragetterna, kända för sina våldsamma metoder och ett hänsynslöst utnyttjande av tillfällena, hade försökt utnyttja den nationella samlingen nu för att tilltvinga sig åtminstone ett löfte om rättvisa och fullt medborgarskap när kriget förts till ett segerrikt slut. Men nej, det blir tids nog att tala om den saken efteråt, dekreterar mrs Pankhurst. Och den meningen hävdas så energiskt att på ett suffragettmöte för någon tid sedan — anordnat av kvinnor, som en gång tjudrade sig själva fast vid riksdagens läktare för att så länge som möjligt kunna ropa ut sitt rösträttskrav över lagstiftarna — hotades en kvinna med utvisning om hon icke ville upphöra med att göra inpass med erinringar om den kvinnliga rösträtten — — »The Suffragette», officiellt organ för »Women's social and political union», har förvandlats från ett kamporgan för kvinnlig rösträtt till vad vi skulle på svenska kalla ett kanonkvinnornas språkrör, där t. ex. Independent Labour Partys fredsarbete på det våldsammaste fördömes och där man energiskt ansätter regeringen för att förmå den att använda alla

MARGARET G. BONDFIELD.

villiga kvinnokrafter i arbete för krigsändamål. (»Women's social and political union» hade ju också förbjudit sina avdelningar att sända delegerade till kvinnornas fredskongress i Haag, vilket vållat en stark splittring i ledningen.)

Men om sålunda de ordinära strävandena under denna abnorma tid fått vika för andra, tillfälliga, så är dock energin densamma. Det är en hel rad av uppgifter som kvinnorna, enskilt och genom

Kvinnlig kolbärare.

sina organisationer, tagit itu med. De ha organiserat unga kvinnor i rekryteringskårer, de arrangerat träningskurser för kvinnor i för dem förut främmande yrken, de ha hjälpt och hjälpa de belgiska flyktingarna såväl som soldaternas hustrur och barn i den mån de behöva hjälp — statsunderstödet till soldaternas familjer är icke alltför snävt tillmätt —, de tänka på soldaterna vid fronten med sändningar av cigaretter o. d., de deltaga i vården av de sårade och söka bereda dem så mycket trevnad som möjligt, de utöva slumverksamhet o. s. v.

Naturligtvis smyger sig med i den allmänna iveren att vara till gagn ett och annat, som är mera kuriöst än nyttigt, såsom t. ex. då en förnäm lady förvandlar sitt palats till ett experimental-fält i jordbruksarbete för societetsdamer eller då en fröken — ung eller gammal, vet jag inte — i framsynt iver söker förmå kvinnoorganisationerna att syssla med frågan om polygami för att snarast kunna ersätta den minskning i befolkningsstocken, som vållas av slaktandet på slagfälten — —. Men som allmänt omdöme gäller helt visst att kvinnorna göra mycket gott och god nytta.

Den stora frågan är nu huru kvinnorna skola kunna direkt sysselsättas i arbete för krigsändamål. Om frågan är av lika stor vikt för nationen som för den Pankhurstska agitationen, vill jag lämna därhän. Den föres emellertid fram med mycken energi och den 17 dennes anordnas en stor demonstration, som skall beledsaga en deputation till Lloyd George, ammunitionsministern, för att med honom dryfta spörsmålet. Demonstrationen väntas få mycket stor anslutning och skall föra standar, på vilka man i olika versioner kungör sitt krav på att få syssla med ammunitionstillverkning o. d.

* * *

För att från kompetentaste håll få höra lite om kvinnoarbetet i England under kriget, utbad jag mig en intervju med miss *Margaret Bondfield*, en av de kvinnliga fackföreningsledarna, medlem av styrelsen för Independent Labour Party och en av de 180 delegerade till fredskongressen i Haag, vilka på grund av Nordsjöns spärrning icke kunde resa. Trots den oerhörda brådska, som nu råder här bland organisatörerna av kvinnorna, hade hon vänligheten att skänka mig ett samtal.

— Det inses ju lätt, yttrade miss Bondfield, att detta krig på många sätt berör kvinnorna och deras arbete. 3,000,000 män ha gått in i armén och måste till största delen ersättas på arbetsplatserna av kvinnor, arbetsgrenar ha nedlagts helt eller delvis och nya yrken uppstå. Före kriget fanns i England omkring 7,000,000 kvinnliga lönearbetare. Om eller i vilken mån de ökats eller hur många som förflyttats till andra yrken under kriget, är omöjligt att för tillfället säga. I ammunitionsfabrikerna och andra fabriker för arméns utrustning sysselsattes kvinnor även före kriget, men antalet kvinnliga arbetare där ha nu ökats med tusenden och åter tusenden. En stor ökning av den kvinn-

liga arbetskraften har också ägt rum vid post och telegraf, i bankerna, kontor och butiker, skolorna m. m. I vissa yrken, där kvinnorna förut sysslade enbart med de lättare arbetena, ha de nu fått övertaga även de tyngre.

Av nya yrken, där kvinnorna under kriget vunnit insteg, nämnde miss Bondfield särskilt utkörare av paket, kol, mjölk m. m. för stora firmor, expressbud, hotellportierer, hisskötare, vaktmästare, spårvagnskonduktörer, vakter och biljettförsäljare vid de underjordiska järnvägarna, specerihandelsbiträden och damfrisörskor — båda de senare yrkena ha, egendomligt nog, varit uteslutande männens hittills. Nu ha stadsmyndigheterna i London öppnat lärokurser i dem för kvinnorna.

Enbart förmedlingen till dessa nya sysselsättningar är ju ett omfattande arbete, men man får ju inte, fortsatte mist Bondfield, nöja sig enbart med att placera arbetskraften, man måste också se till att arbeterskorna få drägliga villkor, att ingen utsvettning förekommer. Det viktigaste är kanske arbetstidens reglering. Vårt ideal är ju 8 timmars arbetsdag. Nu förekommer det t. o. m. 12 timmars skift i ammunitionsfabrikerna. Kvinnorna få ofta stå vid maskinerna den tiden utan uppehåll och förtära sin mat under arbetets gång. Många ha lång väg till och från fabriken, få gå hemifrån vid 5-tiden på morgonen och inte återvända förrän vid 8-tiden på kvällen. Endast varannan söndag ha de ledig. Det är för strängt och det har inträffat rätt ofta att kvinnor svimmat vid maskinerna.

Beträffande lönen förekommer på en del håll en skandalös underbetalning — 12 à 13 kr. pr vecka med 12 timmars arbetsdag. Spörsmålet är lite invecklat, då kanske kvinnorna icke orka med lika mycket arbete som männen. Men som regel kräva vi lika lön för lika arbete — en princip som verkligen tillämpas på ett par ställen.

Ett tredje krav från oss är att männen skola återfå sina platser efter kriget, men att det skall sörjas för de kvinnor som sålunda mista sina anställningar.

Som man finner är det åtskilliga andra frågor, som intressera de arbetande kvinnorna, för vilka damerna av mrs Pankhursts klass ha föga förståelse. De senare kräva blott att få arbeta, dag och natt, och, om så skulle krävas, till döds för fosterlandet. Vilket ju är gott och väl, när man har råd att skjuta lönefrågan undan som betydelselös, men som också kan betyda en ytterligare för-

Clara Zetkin i fängelse.

Hon fick icke längre fullfölja sin modiga kamp mot militärkyrkan och förblindad nationalism. Läs omigen Bern-manifestet (intaget i Morgonbris' julinummer), de socialistiska kvinnornas protest mot kriget, fattad å den första internationella kvinnokongressen anno 1915. Manifestets ord äro sprungna direkt ur Clara Zetkins hjärta.

Hennes söner äro vid fronten, hon själv är i fängelse. De ord hon skulle vilja säga till socialister i hela världen får hon icke säga.

Ett nummer har utkommit av hennes tidning, die Gleichheit, även i augusti, men där finnes ingen protestartikel. Hennes stämma är tystad.

För huru länge? Huru skall det vara när hon och Internationalens andra ledare återse varandra? A. L.

sämring av de fattiga kvinnornas villkor. Ty arbetsgivarna ha sannerligen icke glömt sin profitkärlek och ha ingenting emot att låta kvinnornas svett i ökad utsträckning förvandlas till guld i det privata kassavalvet.

Arbetarekvinnorna deltaga icke heller i den stora demonstrationen den 17:de — det säger åtskilligt. Annars hålla de sig visst icke på något sätt ängsligt borta från de andra, utan offra villigt sin tid och sina krafter överallt i arbetet för att hjälpa i dagens många svårigheter. Många av dem deltaga ivrigt i arbetet för en snar fred, ett för närvarande ganska otacksamt arbete, men i vilket kvinnorna framför andra borde vara ivriga att få vara med.

P. A. H—n.

Nutidens och framtidens problem.

Ur "The Labour Woman" (Arbetarkvinnan).

Märkliga och självständiga synpunkter.

En fråga av stor betydelse för kvinnorna är, huru samhällsvillkoren komma att gestalta sig efter förlusten av de många män, som nu ryckas bort i blomman av sin ålder. Det är tydligt att djupgående förändringar i det nationella livet måste följa härav. Livet i den gamla världens länder har betydligt inskränkts genom det faktum att det finnes flera kvinnor än män, och detta missförhållande kommer att bli ännu större i den närmaste framtiden. Förslaget om någon slags tvångsätgärd, enligt vilken endast unga, ogifta män skulle sändas ut i kriget, är i alltför hög grad byggt på farhågan för den börda som skulle påläggas samhället i form av försörjningsplikt mot de barn, vilkas fäder dödas eller göras oförmögna till arbete. Det är dock icke utränt, om icke en ändå större fara hotar nationen genom tillintetgörandet av de män, som ännu icke hunnit bliva fäder. Vi tillstå uppriktigt, att vi mycket hellre såge att staten åtog sig kostnaderna för de faderlösas uppfostran, än att endast de unga, ogifta männen skickades till slagfälten. Dessa unga män efterlämna icke några barn att fylla de uppkomna luckorna bland vår befolkning och genom deras utskickande berövas även de unga kvinnorna av vår nation möjligheten till moderskap.

Även under nuvarande förhållanden, då krigstjänsten är frivillig, vilja vi framhålla, att det ligger en stor nationell fara i att så många unga män dagligen falla offer för krigets vanvett. Och detta är den viktigaste punkten i de förändringar som i framtiden måste uppstå i förhållandet mellan männen och kvinnorna. Ty, säga vad man vill, ligger dock livets största betydelse för kvinnan i kärlek, giftermål och moderskap. Och den närmaste framtiden kommer att för dem inskränka möjligheterna av att kunna fylla detta viktiga livsverk. Vi kunna förutse att nämnda förhållanden komma att sätta djupa spår i kvinnornas liv, men det är ännu omöjligt att avgöra huru de komma att verka. Vad vi däremot med tämligen stor säkerhet kunna säga är, att den värld, som nu växer upp ur det förflutnas ruiner skall betrakta problemet om förhållandet mellan man och kvinna med andra ögon. I den kamp varje nation kommer att få utstå för att hela de skador kriget åstadkommit trö vi att de skola visa sig mera vidsynta och ärliga än hittills, och att den enskildes ansvar gentemot det hela kommer att skärpas genom den

Tegnér och Fröding.

En sinnessjukläkares parallell.

I det senast utkomna häftet av Ord och Bild läses en mycket intressant uppsats, betitlad "Om sinnessjukdom, diktning och skapande konst" samt författad av professor Bror Gadelius. Vi tillåta oss att därur återge ett brottstycke, som med två av den svenska diktens främsta representanter såsom exempel belyser sammanhanget mellan sinnessjukdom och diktning.

Med avseende på det intellektuella skaplynnnet och väl även andra egenskaper finnes det otvivelaktigt vissa stora typer av människor och varje särskild typ disponerar enligt min erfarenhet för en viss bestämd form av sinnessjukdom. Och som det intellektuella skaplynnnet hos genierna ännu tydligare än hos andra människor framträder, möta vi de sagda typerna och motsvarande former av sinnessjukdom även hos dessa. Jag skall här beakta de tvenne förnämsta av dessa typer och jag väljer som fullödiga representanter de två skalderna Tegnér och Fröding.

Tegnér är den *mano-depressive* (omväxlande exalterade och deprimerade); Fröding den schizofrene (den i sitt jag söndrade).

Tegnér är den geniale representanten för en typ av människor, hos vilka den intellektuella rörligheten sammanfaller med en påtaglig ojämnhet i själslivets verksamhet, en ständigt, hela livet igenom märkbar växling i självprocessernas tempo för mycket och för litet, slöseri och brist, en stämningens och ingivelsens ständiga ebb och flod. I Tegnér's geni dominerar kvickheten, hans snille är framför allt klarhet, mångfald och rörelse, snabba slutsatser, träffsäkra ord, uttrycksfulla bilder för sunda och ärliga tankar, en sprudlande ingivelse, som återger alla intryck med okonstlad äkthet, en elementär sundhet och utpräglat verklighetssinne, som inte skyr livet och dess praktiska värv. Som tvenne rivaliserande naturer möta vi hos Tegnér å ena sidan den verksamma ordnande förmågan och det praktiska reformsinnet och å andra sidan den efter skönhet i former och harmonier jagande skalden. Tegnér var aldrig en inåtvänd drömmare utan en botten-sund och utåtriktad konstnärssjäl. Hans temperament ägde en viss nykterhet och han hatade det sentimentala, föraktade att göra poesin till en "trånad" och "en hysterisk krämpa för nervsvaga sinnen". Den stämning, i vilken han skapar, är enkel och för var man tillgänglig, och hans dikter äga därigenom en nästan matematisk allmängiltig-

tragedi vi nu genomleva. Sålunda skola män och kvinnor med klarare och sannare blick se på sitt förhållande sins emellan, liksom på sina skyldigheter mot de förhärjade land och de övergivna hem, som mänskligheten ej lyckats rädda undan förstörelsen. I en värld så full av tragik måste män och kvinnor söka tröst i sanningen och de komma ej längre att kunna finna tillfredsställelse i de bekväma läror, med vilka föregående civilisationer lugnat sina tvivel.

Prins Eugén: EKAR.

het; de återspegla hans öppna blick för allt skönt, hans sanningskärlek och hans mod att tänka om allt vad han ser, käckt och självständigt. Det förefaller oss oväntat och överraskande, att denna klara och sunda personlighet blir ett rov för sjukdomen, och vi spörja hur sådant kunde ske. Förklaringen ligger dock nära till hands.

Icke utan avsikt har jag satt rörligheten främst bland de egenskaper, som utmärkte Tegnér. Denna rörlighet var ett formellt villkor för hans geni, den beforderade tankarnas lätta gång, de slagfärdiga infallen, den träffsäkra skärpan i hans stil, men rörligheten höjer sig lätt till en alltför tanklös flykt, till en exalterad kamplust, ett ursinnigt hävdande av den egna ståndpunkten, till överdrifter och därpå följande avmattning.

Tegnér ägde i eminent grad den förening av livlig fantasi och snabb kombinationsförmåga, som han själv kallar den "härliga sorglösheten, som utan att skräda orden hugger in på hela ordförrådet och ändock alltid träffar det rätta". För dessa naturer blir tänkandet lätt en berusningsprocess, som följes av periodisk trötthet. Ingivelsen, vars yppiga springvatten han i sorglöshet förslösat, avstannar, och med den sinande ingivelsen följer känslan av andlig oförmåga, viljan brottas med svårigheter, sångmön är utmatad. Tegnér känner sig i dylika stunder "decrepitus" och säger sig "behöva dagar att utföra en sak, som eljes kostade honom några timmar", oro och missmod fylla sinnet, och "mjältsjukan" växer.

Men även på annat sätt och i en motsatt riktning framväxa ur sinnets alltför stora rörlighet disharmoniska tillstånd. Mjältsjukan är den ena ytterligheten, exaltationen den andra. I stället för att mattas och stagnera blir den sprudlande ingivelsen mer och mer obehärskad, fantasin skenar stundom av med förståndet, den styrande handen domnar och skalden är till sist prisgiven åt de rasande elementen i sitt inre.

Av denna art var Tegnér's sjukdom, en

rubbing i själsverksamhetens harmoniska förlopp med växlingar från ytterlighet till ytterlighet. Den ter sig som en allmän oförmåga av andlig hushållning, stundom överdåd, stundom brist, men i själva verket sker ingen minskning i de andliga tillgångarna, det är blott den slösande anden som ej är förvaltningens konst vuxen, som synes föredraga glänsande tider och tider av sorg framför en genomsnittlig ro, en jämn flykt.

Helt annorlunda förhöll det sig med Gustaf Fröding och hans sjukdom. Denne är som skald en helt annan typ än Tegnér. Fröding är en djupare, mera inåtriktad, mera stämningmättad och omedelbart inspirerad sångare. Han är i långt högre grad än Tegnér en skald "med Guds nåde". Och såsom fallet är med snillen av detta slag ägde han i sitt temperament ett lika känsligt som ömtåligt organ. Hans genialitet är vida mer individuell än Tegnér's, det är den egenartade, varma personligheten, som ger värde åt hans sång.

Frödings produktivitet omfattar ett fåtal år, och det är anmärkningsvärt, att han därunder mestadels brottades med själslidandet. Detta lidande griper hans gemyt som en sakta men förtärande eld. Hans dikter äro en omsättning av den egna smärtan och i oförgångliga strofer besjunger han sin själs förödelse. Det är en döende man, som till sist överlever sig själv, sin längtan och sitt brustna hjärtas otillfredsställda lyckotörst. Frödings skaldskap är på ett intimt sätt sammanvävt med hans sjukdom, och ingivelsen utmynnar så att säga direkt i ett ohjälpligt själslidande. Liksom Tegnér har Fröding i brev till en av sina vänner förutsagt sitt slutliga öde. Den åsyftade förutsägelsen återfinnes i "Brev till M. Hellberg" av år 1887, en gripande bekännelse, som ger klart besked om Frödings brustenhets redan denna tid. * Han lever redan nu inåtvänd, distraherad av "rö-

* Brevet är tryckt i Frödings efterlämnade skrifter, I. Vers. Utgiven 1914.

September.

September underbara, trolska månad,
med hektisk ros och lilja i din hy,
med kvällar dallrande av drömfin
trånad
och vilsna färgers spel på västerns sky—
dig älskar jag; min tankes värld du
fyller
med öm och sorgset stilla strängalek,
ditt bleka leende min dag förgyller,
ditt spröda vemod gör min afton vek.

En drottning är du, som med lyftad
spira
i stum begrundan över landen ser,
kring dina skuldror rankans blad sig
vira,

och från ditt änne falla druvor ner.
Men bakom all den rikedom, du öder,
förgängelsen står hotande på lur,
och under grenarna, där frukten glöder,
syns lövet visset på spalierklädd mur.

I läckra färger samlar du det sista
av sommarrågans stolta överflöd,
men varje ton i svärmod tyckes brista
och varje dager dallrar bort i död;

din blomstring är den re'n av frosten
märkta,
som blossar upp en stund i livsbegär
med all sin skönhets lockelser förstärkta
av själva tanken, att så kort den är.

Se astrarna, som på rabatten skifta
i dofilös fågring sin melankoli,
och skogarna, där lövens färger skifta
i sällsamt ängslande disharmoni! —
Och dock hur fin och skär en stämning
skälver,
du blida drottning, över dina land,
när himlens kupa skylöst blå sig välver,
och dagen slocknar röd i kvällens brand.

Ty älskar jag dig, underbara månad,
du sköra band emellan liv och död,
du gyllne tråd i årets bleka spånad,
som lyser dallrande av glans och glöd.
Du lik den kärlek är, den aldrig funna,
som städse längtat i mitt hjärtas slag.—
September, blossande och snart för-
brunna,
du druvobringande, min hyllning tag!
Emil Kléen.

sterna" och de hemska förnimmelserna, som stiga upp ur ett sjukt nervlivs avgrunder. Hans utåtriktade människa är själsfrånvarande och ser sig om med en likgiltig slocknande blick:

Jag är en fånge i andanom,
min själ förgås i den långa ledan,
som grubblat föder och huldar om;
det var så fruktansvärt länge sedan
ett ljud av liv till mitt öra kom.
Jag hört väl eko av stridens dån,
som ständigt ljuder därutifrån,
men för min själ är det blott ett eko
utav en dröm, som är mera matt
än drömmen drömd i en febernatt,
där mycket vildare röster skreko,
en kör av jämmer och hesa skratt
från jagets burar och oublietter,*
dit jag besvärliga minnen sätter.

Redan nu är den personliga enheten i Frödings sjäsliv bruten och den för hans sinnessjukdom karaktäristiska dubbelkänslan förhanden. Han känner sig själv på samma gång död och levande. Vad som händer där ute i världen, smått lika väl som stort, "när ej in till min fångna själ", och han har den förnimmelsen att stå vid sidan av sitt eget lik:

— — — Han stirrar på
de slappa dragen, de dödslikt vita,
han stirrar jämnt, men kan ej förstå;
säg är han verkligen död, den döde,
har han förtjänat sitt usla öde
att vara till blott helt rätt och slätt
och vissna bort som av maskar frätt?
Och vilken var han, den bleke döde,
det tycks mig likasom sukar ljöde
ur likets barm, fastän nu för sent,
av något ädelt och ljusst och rent?
Kanhända var han ej hel och hällen
den svage stackarn, den arme stollen?
Så har det varit från år till år,
framför mig själv jag förtrollad står.

* Kurs. av mig.

Jag vet att det kan till intet båta
och aldrig gissar jag ut min gåta,
men det blir vanvett till slut och då
blir det väl äntligen slut därpå.

Sjukdomens egentliga utbrott skedde år 1894, och de första symtomen lära ha varit egendomliga automatiska tvångsörelser med armarna, som kommo Fröding att tro att hans döda föräldrar eller någon annan sökte bemäktiga sig hans personlighet, så att han blev besatt av ett annat väsen. I sin förskräckelse tog han en tändstiksask och tryckte den hårt mot pannan, allt under det han högt ropade: "Jag, jag, jag", ty sitt jag ville han ej godvilligt ge ifrån sig.

I Frödings sjukdom igenkänna vi den typiska schizofrenien, varom jag här ovan talade.

Under en känsla av främmande inverkan och tvång, förnimmelser av att vara föremål för tankeläsning och spiritism, att vara besatt, söndrad och utkastad ur sig själv, under ett livligt hallucinerande med impulsiva utbrott av oro, omväxlande med tider av stumhet och otillgänglighet, fortskrider sjukdomen.

Härunder fullbordas den partiella förintelsen av Frödings personlighet, som redan i det gripande brevet till Hellberg av år 1887 är antydd. "Bulret utifrån" har allt svårare och svårare att nå den inåtvände, grubblande skalden, döden har redan nått en del av hans jag.*

* Den för Frödings sjukdom så karaktäristiska själsfrånvaron, varunder förbindelsen med det yttre livet mer och mer upphör, framgår på ett otvetydigt sätt av den skildring Richard Berg givit av skalden från dennes Uppsala-tid och under vistelsen på Tullinge. (Se Richard Berg: Några ord till Frödings bild, Ord och Bild 1911, sid. 187.)

Det är på detta sätt Fröding överlever sig själv. Hans martyrium är genomlidet. Han tillbringar de sista åren av sitt liv i en egendomlig opersonlig tillvaro, död och ändå levande. Men stundom far som en skapande fläkt genom det bräckliga instrumentet, och som en underbar eolsharpa tonar det ännu matt i förstörelsen. Det är knappast längre Fröding själv utan Pan eller Apollon, som spelar på de brustna strängarna, och så blir den döende skaldens själ under extatiska skönhetsstyner ett med det "nedanför mänskliga", ett med "Elementaranden".

Han kunde ej mer förnimma sig själv såsom jag och förnuft, han blev till en irrblosstrimma han kände en ljuvhet att simma i månljus vid midnattstimma som fukt och som skimmer och luft.

Den stora skillnaden mellan de två skalde-typerna Tegnér och Fröding framträder allra tydligast, när man betraktar deras förhållande under sjukdomen.

Huru olika är ej Tegnér's dikt "Mjält-sjukan" och Frödings tal till sitt eget lik i brevet till Hellberg. Hos Tegnér är mjält-sjukan en förnimmelse av alltings förgänglighet, av den egna kraftens dödsdömda begränsning. Det är en känsla av förlamande ångest inför verkligheten och livets avigsida döden, som den rörlige, vid yttrevärlden fasthängande Tegnér i stunder av depression med nödvändighet måste erfar. Huru olika denna sunda förtvivlan äro ej den inåtvände, med sig själv kämpande, tidigt söndrade Frödings känslor av att hans eget jag föll sönder. Tegnér's långt friskare patos bäres av livet, medan livet glider förbi den olycklige Fröding, som förgiftar och förintar sig själv i sin själs instängda grubbel. Och huru olika äro ej dessa tvänne mäns begåvning! Det har sagts, att Tegnér i motsats till Geijer var spirituell men knappast själfull. Den relativa rättvisan i ett dylikt omdöme låter otvivelaktigt fota sig på starkare skäl vid en jämförelse mellan Tegnér och Fröding. Frödings osundare patos sammanhänger märkligt nog med en vida kraftigare, emotionellt rikare växtlighet i hans diktning. Varför? Helt enkelt därför, att Tegnér omsätter sig själv och sin personlighets krafter i liv, Fröding i dikt. Den ene lever i nuet, den andre i minnet och drömmen, och på ett egendomligt sätt överensstämmer detta med Tegnér's kända lättssinne, med Frödings skrupulösa självrannsakan. Medan Tegnér i sin "hedniska" frimodighet vet att skaka av sig både små och stora betänkligheter, går den skrupulöse Fröding som en fångvaktare i sin egen själ och avlyssnar vad som tilldrager sig i "jagets burar och oublietter", där han själv inspärrat sina besvärliga minnen. Tidigt bunden av grubblat i sin naturs lönlige rum känner han livets härlighet glida förbi, och hans längtan och trånad fördjupa sig därför på ett sätt, som är för hans instängda väsen egendomligt, men härför beror ock det oemotståndligt inspirerade i Frödings skaldskap, det intuitiva draget i hans ingivelse.

Litteratur.

Den svarta veckan. Timmarna före världskrigets utbrott av Anton Karlgren.

Pris 2 kr. Svenska andelsförlaget.

Det är en utmärkt översikt man här erhåller dag efter dag över den vecka då världskriget bestämdes. Av vilka? Var det av folken? Nej, av diplomatien. Och här konstateras, såsom man kunnat göra mångfaldiga gånger förut, att de tyska och österrikiska regeringarna med sina diplomater icke gävo sig tid till eller icke ville upptaga förhandlingar, varigenom världskriget kunnat undvikas.

De rubriker som förf. använt tala sitt mäktiga språk, såsom: Ingen förlängd frist åt Serbien. Världsfredens öde avgjort på 2 minuter. Tyskland avisar sir Edward Greys förslag. Ett krigsråd i Potsdam.

Skola vi annektera? Detta är ett litet häfte à 1 kr., som också utkommit på samma förlag. Det innehåller i svensk översättning den inlaga från en tysk förening, som i opposition mot sex agrar- och industriföreningar, vilka yrka på annekteringar, på det bestämdaste motsätter sig sådana. Denna inlaga talar såväl till sunda förnuftet från Tysklands synpunkt som för andra folks fri- och rättigheter. Det behövdes att många sådana uttalanden höjdes inom tyska riket. Nu avgöres om de skola annektera, d. v. s. om Europa skall behöva taga på sitt samvete ännu mer undertryckande av nationalitetsrätten. Denna tid är säkerligen för framtiden efter kriget lika viktig som den svarta vecka som föregick krigsutbrottet. Att förhindra det ogenomträngliga mörkret att falla även över denna kritiska tid, därtill behövs opinionstagande icke blott inom Tyskland utan även inom alla de neutrala länderna. A. L.

Forts. fr. sid. 3

tiska blicken och dugligheten, skall träda fram och lära lantbyggmästarna, att de anordningar, som göras för att underlätta det husliga arbetet, äro direkta vinster, ekonomiskt sett, för hemmet, som skall rymmas inom det husets väggar, att många av dessa anordningar kunna göras utan att i minsta mån fördyra omkostnaderna för bygget, och att det, för att tänka ut dem, många gånger endast behövs praktisk blick för detaljerna, en förståelse, som troligen endast den kan få, som själv i det dagliga arbetet prövat på var skon klämmer. Många av dessa småsaker t. ex., som underlätta rengöringen av hemmet, kunna genomföras i såväl det välbärgade hemmet som fattigmans hus. Inte kostar det något t. ex. att undvika skrymslen i form av sirater i panel och träverk, svåra att hålla rena. Tvärtom! Den vackra linjen kan framhävas på annat sätt än med allehanda svarvade sirater. Kostnaden blir ej större för ett skåp, som göres utan tröskel än med sådan, och rengöringen i förra fallet är betydligt lättare än i det senare. Att inreda diskbordet så, att främre väggen ej går ända ned till golvet, ökar ej utgiften för det, men bidrar till att hålla skåpet luftat och hindrar avnötning av målning på just den del, som annars är så lätt utsatt för slitning. Att anordna ventiler i skafferi och sopskåp, för att icke tala om rummen i övrigt, är ju visserligen en kostnad, men dock ej oöverkomlig, om det tas med i beräkningen från början, när huset bygges. Detta är endast några små exempel av allra enklaste slag, så enkla att man förvånas över att de så sällan iakttagas.

Att bättre sanitära åtgärder behöva vidtagas i våra bostäder i allmänhet,

torde nog ingen kunna bestrida, och skola vi få reformer i detta avseende, fordras nog ett samfällt anskri från Sverges husmödrar. Om vi tänka på renlighetsanordningar eller rättare bristen på anordningar för såväl tvätt av kläder som bad, blir man vemodig vid tanken på hur litet kultiverade anspråken i dessa avseenden äro. I Stockholms närhet t. ex. finns ett villasamhälle, byggt för arbetare, små vackra hus, omgivna av trädgårdar, allt till det yttre i hög grad tilltalande. Glädjen blir emellertid snart stäckt, och man grips av misstro till människens förmåga att ordna de praktiska hemförhållandena, när man hör, att de omkring hundra familjerna ha en tvättstuga gemensam och ingen torkvind. Vintertiden får man alltså hänga kläderna till torkning i bostaden eller reda sig utan tvätt under vintermånaderna. Att badrum icke förekommer där är ju naturligt, när det rör ett svenskt samhälle, vi ha ju vant oss vid att anse sådana som lyxrum, passande endast för rikemans bostad. Vi behöva dock ej resa längre än till England för att finna, att man där även i de enkla hemmen anser badrum icke som onödiga och dyrbara lyxanordningar, utan nyttiga och nödvändiga för människors hälsa och trevnad. De engelska kooperativa byggnadsföretagen ha i detta avseende utrett mycket för sina medlemmar. Skola inte även vi en gång komma så långt, att vi bli genomträngda av den sanningen, att den personliga renligheten är ett av grundvillkroen för hälsan och att vad vi offra för tillfredsställandet av vårt renlighetsbehov i den vägen ej är någon överflödsgärning. Tänk om vi i framtiden en gång komme så långt, att den som bygger ett hus finner det lika viktigt att in-

rätta badrum som att bygga skorsten, trappor och sådant mer.

De försök till förbättringar i detta avseende, som gjorts under de senare åren, äro i vissa fall missriktade. Så har man t. ex. i de moderna husen insatt väggfasta tvättfat av porslin, en anordning som antagligen är ämnad att vara en hjälp ifråga om den personliga renligheten. Ja, där de placeras i hallar och tamburer för att underlätta en hastig handtvätt, uppfylla de nog sitt syfte, men insatta i sovrum, där de alltså äro ämnade för den dagliga toaletten, kan man gott påstå, att de snarare befordra osnyggheten än renligheten, ty placerade alldeles inpå väggen som de äro ge de knappast möjlighet till annat än en lindrig ansiktstvätt och även detta med risk att slå huvudet i väggen. Vattenledningen över handfatet har man i allmänhet mycket liten nytta av, till annat ändamål än att fylla detta, ty oftast är kranen placerad så tätt invid och så långt ner i handfatet, att man ej kan fylla en kanna med vatten ur densamma. Anordningar av detta slag, opraktiska och ändå dyrbara, böra vi naturligtvis sträva efter att få bort ur marknaden. Men vårt arbete skall ej endast gå i denna mer negativa riktning, utan vi böra samtidigt försöka tänka ut förslag till verkligt praktisk och på samma gång billig inredning av våra hem. Kvinnan har i allmänhet sitt arbete förlagt inom hemmet och bör därför bäst förstå vad som krävs ifråga om inredningen för underlättande av arbetet inom hemmet och för tillfredsställande av de enklaste hygieniska krav. Det är därför viktigt, att vi ej låta oss förslösas av gamla sedvänjor, om vilka man fått den föreställningen, att de äro outrotliga, utan i stället söka tänka ut praktiska reformer och sedan förmå herrar byggmästare att begagna sig av och vidare utföra de erbjudna idéerna.

Mätte den ovan omtalade byggnadskursen vara inledningen till många sådana i vårt land, och mätte en följd därav bli icke endast vackra bostäder, utan även mera ändamålsenligt inreda sådana, med hänsyn fäst till såväl att det dagliga arbetet inom hemmet såvitt möjligt underlättas, som att nödvändiga praktiska betingelser förefinnas för uppfyllande av hälsovårdens fordringar.

(Konsumentbladet.)

”En absolut förutsättning för framgång såväl ifråga om det enskilda samhällets omdaning som beträffande ledandet av de produktiva krafterna till mellanfolkligt närmande, är makt och inflytande i staten. — — — Därför är den organiserade fredsviljans närmaste uppgift att i stat efter stat sätta sig i besittning av den politiska makten.”

(E. Palmstierna i ”Varaktig Fred”.)

Sparsamhet.

Arbetarekvinnans lott — hur tung är ofta icke denna! Hon är hemmets ekonom. Hon skall sörja för familjens timliga behov. Husmoderns ansvar vilar ständigt på hennes skuldror. Hon har många generationers övning i sparsamhet att tacka för att den knappt tillmätta hushållsbudgeten går ihop. Även under normala tider får hon ängsligt vända på slanten innan hon ger ut den, väl planlägga och beräkna sina inköp. Men i den förfärliga tid, som nu är rådande — hur förvarras icke hennes ställning, hur växa i ke hennes bekymmer, hur plågsamt oviss ter sig icke den närmaste framtiden för henne!

Dyrtid! Livsmedelsbrist! De orden måste ljuda hemskt och olycksbådande i många svenska kvinnors öron. Jag tänker att de hem icke äro få, där husmodern går i ständig ängslan vid tanken på den kommande hösten och vintern, proletärfamiljernas så bekymmersfulla årstider. Kriget, det blodiga, vanvettiga slaktandet därute i Europa, tar ju icke slut. Den fredliga uppgörelsen synes fortfarande, trots fasorna och eländet efter den årslånga förödelsen, ännu så avlägsen och oviss. Men medan krigslarmet ännu ljuder med oförminskad styrka, försvaras levnadsmöjligheterna för de mindre bemedlade allt mer och mer. Priserna på alla livsmedels- och nödvändighetsvaror stiga oupphörligt i höjden. De mest oblyga och omotiverade fördyringsåtgärder vidtagas av snikna och samvetslösa affärsmän för att tillskynda dem enorma vinster. Hushållspengarna rinna som sand genom de stackars husmödrarnas händer; det för livets nödtorft mest oundgängliga måste, till vad pris som helst, anskaffas. Och medan således utgifterna, därest familjen icke skall bli alltför undernär, stadigt ökas, ljuder från alla håll en maning till sparsamhet, sparsamhet för att kunna möta den kommande, ovissa tiden, som kanhända bär nya, oanade svårigheter och olyckor i sitt sköte!

Jag tror att arbetarekvinnorna ha lärt vad sparsamhet vill säga. Under århundraden ha de tränat sig i konsten att få slanten att räcka till för alla möjliga ändamål. Naturligtvis kan det här och där brista rätt mycket i uppfattningen om vad som är förenligt med en klok hushållspolitik. Det råder ju mycken slentrian och opraktisk konservatism även inom husmoderns lilla värld. Men jag tror att det nu snart vore på tiden att kräva sparsamhet av nationen mera än av individerna, av samhället mera än av den enskilde. De enskilda medborgarna, de samhällsnyttiga individerna, mannen och kvinnan av folket — hur ha de icke sparat under de tider som gått! Vad allt har icke den fattige

Meddelanden från Centralstyrelsen.

Kommissionärer!

Betalning för Morgonbris t. o. m. nr 7 skall vara expeditionen tillhanda senast den 15 sept. Förteck-

ning över resterande inbetalningar kommer att införas i oktobernumret.

Det av C. S. med anledning av Palmstiernas motion till organisationer utsända cirkuläret synes, av de inkommande svaren att döma, ha omfattats med stort intresse. Många nog så värdefulla upplysningar har erhållits och t. o. m. förslag ha framställts, vilket ju allt vittnar om förståelse för förslaget.

De klubbar och övriga organisationer, som mottagit dessa cirkulär men ännu ej insänt svar, uppmanas att ofördröjligen göra detta, emedan de, försenade, bli värdelösa för vårt arbete.

* * *

Klubbar som mottagit uppropet för varaktig fred med namninsamling torde snarast insända listorna.

* * *

Centralstyrelsen förbereder f. n. agitationsturnéer inom mellersta Sverge och Västkusten m. fl. platser, varom meddelande utsänts till resp. klubbar.

* * *

Protokoll över vårt tredje kongress kunna rekvireras från exp. Pris 25 öre.

fått umbära; hur har han icke ofta lidit brist på det allra nödvändigaste, hur han han icke i otaliga fall gått under av umbäranden, svält och nöd! Men hur har icke samhället, nationen i sin helhet, slösat och försummat att taga vara på sina tillgångar! Jag vill här icke tala om allt det, som direkt kastats bort av en slösande, vällevande över- och medelklass utan ansvars-känsla. Hur har staten, samhället, som har tunga plikter att fylla mot alla medborgare, som har ansvaret för hela folkets ve eller väl, förvaltats sitt pund? Medan den enskilde saknat bröd i sitt hus, har staten med en rumlares lättinne låtit miljonerna rulla för onyttiga och vanvettiga krigsändamål, militära rustningar, hovlyx och allsköns onödiga utgifter. Under det den fattige med svett och möda hopbragt enorma kapital, samlat i ladorna, har staten gång efter annan satt allt på ett kort, strött det inbärgade för vinden, gjort rent hus. Icke blott att staten på detta vidunderliga spelaremanér äventyrat de ekonomiska värdena; den har, vad värre är, spolierat sin egen levande organism, decimerat folk-materialet, förintat de enskilda medborgarna. Den har icke blott i krigen låtit dödens lie svängas över individernas huvuden, nedmejdande tusenden och åter tusenden värdefulla, produktiva samhällsarbetare; den har även under fred bekymmerslöst åsett hur fattigdomen härjat inom folkets leder och hur en aldrig sinande ström av människor till följd av bristande förvärvsmöjligheter sökt sig över haven till främmande, gästvänligare länder. Och den har låtit enorma, rikt givande naturliga tillgångar ligga helt obrukade, under det att i en mängd fall den enskilde fått anlita alla resurser, taga vara på allt, även det allra minsta, krama musten ur den bit jord, över vilken han tilläventyrs förfogar, och använda varenda timma av dagen för samhällsnyttigt, produktivt arbete.

Individen har, såvitt han tillhör det värdeskapande folket, i största utsträckning gjort sitt. Om där ändå skulle återstå en hel del att uträtta, så är det därför att staten icke medgivit individen att göra mera, att den icke skänkt honom något arbetsfält, icke givit honom någon ledning och uppmuntran i hans strävanden, icke uppskattat hans landsgagnande insats. Om individen icke offrat allt, så beror det på att staten offrat så ytterst litet eller icke skänkt något, alls. Staten måste klandras långt mera än den enskilde.

Sparsamhet! Det är, vid gud, på tiden, att staten nu börjar visa sådan och inte blott kräver omtänksamhet av de enskilda medborgarna. Staten fordrar att den enskilde skall spara på livsmedlen, men den tillåter samtidigt jobbare och svindlare att utföra ur landet oerhörda mängder födoämnen. Staten begär att individen skall utnyttja alla produktivkrafter, alla naturliga tillgångar, som stå honom till buds, men den låter sina egna resurser ligga obrukade och hindrar individerna att taga dem i anspråk. Staten ordar genom sina organ mycket om rationell hushållsekonomi i den enskildes hem och föreskriver där en mångfald nog så tänkvärda, men stundom nästan småfuttiga bestämmelser. Den lägger husmödrarna en hel del förständiga ekonomiprinciper på hjärtat. Gott och väl alltsammans, om den blott ordnade det lika bra i det egna hushållet! Men där tyckes man icke alls vilja tillämpa i stort vad man ålägger husmödrarna i smått. Där tager man på långt när icke tillvara vad man har; där förslösar man enorma värden; där låter man dagdrivare och snyltgäster fräckt snatta ur de fyllda matskäpen och penningkistorna. De fordringar, man ställer på individerna respekterar man icke alls ifråga om det hela. Samhällets ekonomi är en helt annan än den enskildes.

Kvinnornas International.

Ur The Labour Woman.

Kvinnornas internationella råd hade den 17 sistlidne juli anordnat ett möte i London för att diskutera frågan om formen för den blivande freden samt om det praktiska arbetet för densamma. Mötet fick stor tillslutning och närvarande voro medlemmar av en hel del stora socialistiska organisationer.

Man var allmänt enig om att studiet av de invecklade historiska frågorna var en trängande nödvändighet och att varje organisation borde sträva efter att utöva ett uppfostrande inflytande för detta mål inom sina olika av-

delningar. Behovet av inflytande över barnens undervisning ansågs även mycket trängande. Frågan om "oavbruten eftertanke" över de andliga makterna framlades också för vidare studium och diskussion.

Ävenså inlades ett förslag om att man skulle göra allt för att sprida den uppfattningen, att om Tyskland samtyckte till att utrymma norra Frankrike och Belgien, skulle man kunna underhandla om övriga frågor vid en fredskonferens.

Dessa förslag remitterades till Kvinnornas internationella råd för övervägande.

Jag sitter och tänker på hur rikt på naturliga tillgångar och obrukad kraft vårt vackra och vidsträckta land är. Jag tänker på alla de miljoner, som slumra i våra gruvor, våra vattenfall, våra skogar och vår jord, i våra sjöar och floder. Jag ser ut över det gröna, odlade landskapet, där säden vajar å åkrarna, där frukträden bära rikt tyngda grenar och där potatisen skjuter kraftiga, blomhöljda stånd. Jag ser hur på sina ställen åkerarealen är utnyttjad till den minsta bit, hur varje litet jordstycke, hur stenigt och otjänligt det än är, får ge sin gård av växtkraft och alstring. Men jag ser också stora områden med god och bördig jord, där ingenting är odlat, ingenting växer, intet i livsmedelsväg produceras. Vilken väldig markyta representera icke alla dessa obegagnade jordstycken, spridda som de äro över allt Sverges land! Och nu råder det dyrtid och livsmedelsbrist i landet. Nu skulle alla dessa jordstycken exploateras, nu skulle alla dessa produktivkällor, varpå naturen är rik, till fullo utnyttjas. Men ehuru den enskilde bland folket lider brist på det nödvändigaste och snar hjälp kräves, gör staten, det stora samhällshushållet, föga eller ingenting för att avskaffa missförhållandet genom att låta naturen fritt ge av sina rikedomar åt de behövande och genom att förhindra slöseri i stort med vad som finnes.

Samhället är som en dålig härskarinna på ett stort gods, där torparna och statarna svälta på sina små hårdarbetade jordstycken, under det att godsets växtkraftiga fält vanskötas och svirare leva lusteliga i herrgården, kalasande på de fattiges svett och möda, tills gården hotas av ruin. En sådan härskarinna brukar i myndig ton för sina underhavande predika den sparsamhet, som hon själv icke har den minsta lust att iakttaga. Men är en sådan roll vårt svenska samhälle värdig?

Karl Esper.

Från Blekinge.

De soc.-dem. kvinnoklubborna i Ronneby, Karlshamn och Siggarp, höllo kamratmöte i Ronneby Folkets hus söndagen den 15 aug., besökt av ett 50-tal medlemmar.

Till ordf. för mötet valdes Sofia Nilsson, Karlshamn, och till sekr. och referent Bernhardina Bengtsson.

Efter det protokoll från förra kamratmötet justerats samt rapporter avlämnats, upptogs frågan: "Vilka lärdomar kunna kvinnorna inhämta av den nu pågående krisen?" till diskussion och inleddes av Bernhardina Bengtsson, som påpekade, att den kris, vilken nu hemsöker världen har sin rot och sitt upphov i den världsbrand, som rasar mellan flera nationer, och att de män, som satt denna världsbrand i gång, ha handlat så ansvarslöst, att intet nog hårt straff för dem kan uttalas. Kvinnorna kunna härav lära sig att de måste med outtröttlig iver arbeta för sin rösträttsfrågas lösning, så att de därigenom få medbestämmanderätt i alla samhällsfrågor. Tal. berörde den rustningshets, som försiggått inom alla länder de senare åren samt att den manliga ungdomen skall tvingas att påtaga militärtröjan. Kvinnorna som mödrar böra lära sina barn att hata militarismen i alla dess former. Inl. betonade även att kvinnorna böra slå vakt om kooperationen såsom det bästa och säkraste stödet i dessa dyrtider, då jobbare och privathandlande söka uppskörta det fattiga folket i onaturligt hög grad.

I den därpå följande diskussionen underströks ytterligare vad inl. sagt samt uttalades en mening till arbetarehustrurna att icke heller låta sina gossar tillhöra boyscoutföreningarna, där de merendels få lära sig älska militarismen. Det finnes ju någon liknande sammanslutning för flickor, vilken även i högsta grad bör motarbetas samt även den kvinnliga skytterörelsen. Diskussionen fick utgöra svar på frågan.

Andra diskussionsfrågan lydde: "Arbetarnas ställning och kommunernas skyldigheter inför en stundande nödvinter". Fru Betty Andersson, Ronneby, inledde och berörde därvid exporten av livsmedel från vårt land och det jobberi som får försiggå under det andra ropa på bröd. För en del kommuner

ställer det sig kanske svårt med uppköp och försäljning av livsmedel, men det bör dock göras så mycket som möjligt i detta hänseende. Där arbetslöshet finnes bör av kommunerna förmedlas statsunderstöd. Hoppades att arbetarnas representanter, där sådana finnas i de kommunala institutionerna, beakta nödläget och göra vad i deras förmåga står för att avhjälpa detsamma. Anslag böra även beviljas till kvinnor, som önska att lära något lättare yrke.

Sedan flera av mötesdeltagarna haft ordet beslöts föreslå arbetarekommunerna att upptaga föreliggande fråga till behandling. Mötet antog dessutom följande uttalande:

»Socialdemokratiska kvinnor, samlade till kamratmöte i Ronneby, vilja hemställa till respektive arbetareorganisationer att göra allt vad göras kan för att möta arbetslöshet och nöd under en kommande nödvinter;

iakttaga att kommunerna fullgöra sina skyldigheter med beredande av lämpligt arbete åt män och kvinnor samt lämna understöd åt sådana arbetslösa, som icke kunna utföra det arbete kommunerna lämna (i detta fall hänvisas till de instruktioner »drottningens cent.alkommitté» tillställt de kommunala myndigheterna); tillhålla kommunerna, där så anses lämpligt, att inköpa livsmedel och bränsle att tillhandahållas för självkostnadspris, så att icke samvetslösa privathandlande kunna ytterligare uppskriva priserna.»

Tredje frågan: "Arbetareungdomens fortsatta skolutbildning" inleddes av Rebecka Svensson. Inl. yttrade att denna fråga låg henne varmt om hjärtat. I skolan få barnen först och främst lära katekes och biblisk historia, och bli med avseende på kunskaper klen rustade för livet. Dock finnes några små vägar för ungdomen till kunskap och bildning, försåvida den vill tillgodogöra sig dessa. Vi ha våra olika föreningar, där ungdomen kan, genom att åtaga sig uppdrag, öva sig i en hel del saker. Dessutom ha vi våra studiecirkel och bibliotek samt i städerna aftonskolor, vilka borde mera beaktas av arbetareungdomen. Vi böra framtvunga hos fruarna att även tjänarinnorna få ledigt för att bevista dessa skolor. Så rekommenderade inl. särskilt Brunnsviks folkhögskola. Men då det ställer sig rätt så kostbart att genomgå en kurs vid densamma ansåg tal. att de olika föreningarna inom Blekinge böra gemensamt anordna stipendier, vilka sedan finge sökas av arbetareungdomen. * Därigenom finge vi ju skolad ungdom, som rörelsen i sin helhet kunde få stor nytta av. De talare, som därefter yttrade sig, instämde med inl., och mötet gav agitationskommittén i uppdrag att föra frågan vidare framåt.

Angående höstens agitation förelåg förslag från agitationskommittén om anordnande av en vidsträckt agitationsturné inom Blekinge. Detta blev även mötets beslut, och hänsköts för övrigt till agitationskommittén att ordna efter bästa förmåga.

Man beslöt hålla nästa kamratmöte i Karlshamn å tid, som agitationskommittén får bestämma. Det enskilda mötet avslöts med avsjungande av "Internationalen" och ett leve för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Senare på eftermiddagen hade av agitationskommittén anordnats offentligt möte i Folkets park med föredrag av jur. kand.

* Se art. i detta ämne i Soc.-Dem. för den 24 aug. 1915. Red.

Den vita villan.

Vägen låg som ett brett vitt band framför honom i det svala månljuset. Det var ännu långt kvar till den närmaste staden, där han tänkte övernatta. Snabbt och ljudlöst, likt en silverpil, sköt den grå bilen fram på landsvägen.

Han saktade farten. Augustinatten var så vacker och stilla, och fullmånens strålar gävo en underbar silvertton åt hela landskapet.

Någonstans i närheten hördes någon sjunga. — Det var en flickröst, vek och spröd. Orden kunde han ej uppfatta, men melodin gick i moll — likt en vemodig klagande gammal folkvisa. Den störde ej tystnaden. Det var som om den stigit upp ur själva den tysta vita natten.

Nu gjorde vägen en skarp krök och en vit villa blev plötsligt synlig. Den låg halvt gömd bakom höga ekar. Fasaderna gick alldeles ut till vägen, men bakom och på sidorna höjde sig mörka träd.

Över portalen sköt en liten låg balkong ut. Balkongdörren stod öppen och det lyste i rummet innanför.

Han stannade utanför balkongen.

Det var en italiensk serenad hon sjöng. Melodin steg och föll — mjukt och drömande — och dog så bort i ett slutackord.

Det låg något lockande mystiskt över den vita villan. Han reste sig upp i bilen och försökte titta in i balkongrummet. Han satte sin stora resväska på sätet och genom att stiga på den lyckades han nå balkongbalustraden med händerna.

En vild idé flög i honom.

Han hade ett långt rep i bilen och detta fastgjorde han vid en av balustradens pelare, och ett par minuter därefter stod han på den lilla balkongen och blickade in i ett stort rum, möblerat i blått. En mjuk blå matta låg på golvet. Möblerna voro av mahogny och i ena hörnet stod en stor flygel. Vackra tavlor prydde väggarna. Mitt i rummet stod ett stort bord med en kristallbål, full av utsökta skära rosor. Ljuset föll dämpat ned från en krona i taket på flickan, där hon satt uppflugen på bordskanten. Hon hade en matt skär klädning. Det ramsvarta håret var klippt i en tät lugg, som föll ned i pannan — det var nedkammat över öronen och hopvirat till en tjock knut i nacken. Hennes profil var utsökt vacker.

Hon synade med bekymrad min en skräma på sin vita vackra arm.

— Tycker ni inte, att ni borde be' om ursäkt? sade hon plötsligt.

— Hur? sade han överraskad.

Hon såg upp och han mötte ett par mörka strålände ögon.

Han bugade sig djupt.

— Hur vågar ni komma upp så där?

— Sängens makt, o, ni farliga sirén.

Hon log ett ögonblick, men sade sedan:

— Kan ni komma ner igen utan något missöde?

— Siréner äro visst ett ogästvänligt släkte, sade han filosoferande. Ja, jag är sorgligt okunnig i mytologin, men...

Han stod med ena benet över balustraden.

— Vänta! sade hon. Eftersom — eftersom ni nu en gång är här — kan ni ju vila er litet efter den ansträngande uppstigningen. Jag vill inte synas alltför ogästvänlig. Vem är ni och var kommer ni från?

Han sade sitt namn och sin hemort.

— Är ni trött? frågade hon.

— En smula.

— Nå, kom in då och vila er litet.

Han såg på henne och gnuggade sig i ögonen med en komisk min.

— Naturligtvis är det här en dröm. I verkligheten sitter jag i bilen och sover.

— Näja, sade hon skrattande, men även om ni sover, så kanske ni ändå inte säger nej till en kopp kaffe.

— Om ni serverar mig.

På ett av borden stod en kaffebricka, och hon slog i en kopp kaffe och räckte honom.

— Ni förstår — jag vill inte synas ovänlig.

Han reste sig upp.

— Jag vet inte hur jag skall finna ord, och dock önskar jag säga något. Ni är alltför god. Titania — det skall jag kalla er. — Titania! Vore jag gammal skulle er åsyn göra mig ung igen, och vore jag en stor skald skulle jag skriva ett poem till er ära.

Hon gjorde en mjuk graciös nigning med utsträckta armar.

— Jag tvivlar därpå, min herre. — Jag skulle i alla händelser vara mera tacksam för en cigarett.

Han räckte henne sitt cigaretteui, och hon tände en cigarett och satte sig åter på bordskanten.

— Jag kan verkligen inte riktigt förlika mig med ert sätt att klättra upp till balkongen. Det kunde ju varit ett sovrums eller...

— eller ett badrum — men ser ni, Titania — det är mera sällan man har piano i badrum. — Ett härligt rum det här i alla fall.

— Tycker ni? Vad tycker ni om mina tavlor?

— Förtjusande. Särskilt den på bordet.

Hon smålog mot sin vilja.

— Äh, sade hon skrattande, den har ju fått en repa.

— Ja, var fick ni den där fula skrämman ifrån, ni har på armen?

— Äh, det var Markisen. När ni klättrade upp, blev han så rädd och hoppade till. Jag hade honom i knät, ser ni.

— Äh, jag är så lessen. Omfamnar ni ofta markiser och hur tager ni farväl av grevar? Jag har visserligen inte min grevekrona med mig — men jag rivs aldrig.

— Markisen är en persisk katt, sade hon med en knyck på nacken.

Ja, dessa utländska titlar...

Han suckade djupt och reste sig upp.

— Jag måste gå nu.

— Vad menar ni?

— Jo detta: Jag har varit här i en kvart — om några minuter sitter jag vid edra fötter — om en halvtimme...

— är ni på väg till sta'n, ja — och, fortsatte hon — och vad anbelanger att sitta vid mina fötter — så finns det en ringklocka under bordet. — Jag trycker på knappen nu. Han bugade sig lätt.

— Äh, nu förstår jag, varför ni satt på bordet och inte i en stol. Ni är en klok liten Titania. Jag är naturligtvis en bov. Jag har kommit hit för att stjäla edra juveler. Jag kommer högst sannolikt att binda fast er vid den där stolen och sätta en munkavle på er. Då uppträder er själs älskade på scenen med höjd revolver. — Men vad nu! — — —

Hon hade tagit en stor sax från en bordslåda och klippt raskt av modden till ringledningen.

— Där ser ni! sade hon stolt. Tar ni mig för en barnunge, och tror ni inte, att jag kan skilja på en bov och — annat folk?

— Titania — jag måste gå — sade han. Förlåt mig och glöm mig! Det var ett rätt så tarvligt skämt av mig att tränga mig in här. Jag har burit mig åt som en förrymd däre — och ni kan inte ha någon aktning för mig. Godnatt, lilla Titania! Låt oss glömma bort det. För er var det bara en bil, som gled förbi — för mig en sång som tonade ut i natten — och dog bort.

Han tog hennes smala hand och kysste den — och svingade sig sedan över balkongraket.

Han snavade — föll — hörde ett förtvivlat skrik och visste ej om något mera.

Sedan kommo dagar och nätter fulla av vilda feberfantasier.

Han åkte längs ändlösa vägar — han föll i mörka bråddjup — där jättekattor med vassa klor anfällde honom.

Så småningom veko alla de vilda fantasierna allt mer och mer och en dag vaknade han i ett stort ljust vackert rum. Han låg nedbäddad i en stor säng — och hans ena arm var i bandage.

Han låg alldeles tyst. Någon rörde sig i rummet — en blåklädd ung flicka med sjuksköterskemössa.

— Långt bortifrån hördes någon sjunga.

Äh, nu mindes han — den sången — han hade hört den förr.

Sången närmade sig — men plötsligt tystnade den och lätta fotsteg hördes.

En dörr öppnades och en flickröst viskade:

— Syster Anna, kan jag inte vaka litet nu? Han är väl bättre, inte sant?

— Ja, gudskelov! sade den blåklädda.

Anna Bugge-Wicksell från Lund över ämnet: "Vägen till varaktig fred". Tal. redogjorde för kvinnliga Haagkongressens arbete och den plan som där uppgjordes till medling för fred. Dessutom gavs en utförlig redogörelse för det i Haag antagna minimikravet för varaktig fred, och uttalade tal till sist hoppet om att Sverige icke skulle stå tillbaka i fredsarbetet.

Efter föredraget föredrog Rebecka Svensson Haagkonferensens upprop för varaktig fred, vilket enhälligt antogs av den till ett antal av 300 personer uppgående publiken. Insamling till de nödlidande i Belgien företogs. Musik och sång presterades samt visades senare på kvällen en vacker fredstabla med sång. Den ekonomiska behållningen av det of-

fentliga mötet kommer att användas till agitation för vår rörelse inom Blekinge. Så hade vi då tillsammans tillbringat en lärorik och angenäm dag i det härliga Ronneby och minnet av densamma kvarstår som en ljusglimt i dessa för oss arbetarekvinnor så bekymmerfyllda dagar. B. B.

Nya Banken

Stockholm

Högsta gällande ränta.

**ALLMANNA
PENSIONS-FÖRSÄKRINGS-
BOLAGET**

(FRÅ I OCH MED DEN 1 JUNI 1914 I SAMARBETE
MED FÖRSÄKRING ANSTALTEN BRAGE)

meddelar

**Lifförsäkring
af alla slag.**

Lifförsäkringsbestånd:
Cirka 46,340,000 kr.

Fonder:
Cirka 6 milj. kr.

Tack, snälla fröken! Jag skall ta' mig en promenad då, medan fröken sitter här.

Den blåklädda gick ut och stängde dörren, och någon satte sig på stolen bredvid sängen.

Han vände sakta, mycket sakta på huvudet och mötte ett par mörka ögon.

— Titania! sade han lågt. Det var en gång en dåraktig man. — Han gjorde allting galet. Han tappade bort vägen, och han tappade huvudet — och han miste balansen och till på köpet så var det någon som stal hans hjärta — och tjuven hade två stora mörka ögon.

— Stackars dåraktiga man, sade Titania milt.

— Ja, men hon då, som stal hans hjärta. — Vad ska' hon med det till?

Hon böjde sig över honom och smålog ömt:

— Hon skall behålla det, sade hon — för alltid. Greta Wolke.

Tre aktuella broschyrer. Redaktör Hjalmar Brantings uppmärksammade tal i Hornsbergs hage utanför Stockholm om "Arbetareklassen och världsläget" och författaren Ludvig Nordströms tal i Rättvik "Sverges fiender" ha nu utkommit från trycket på Tidens förlag.

Hj. Brantings tal innehåller en exposé över den internationella socialdemokratins ställning under världskrisen jämte en uppgörelse med aktivismen m. m.

Ludvig Nordströms tal är i sin helhet riktat mot de svenska aktivisterna.

Dessutom har riksdagsman Erik Palmstierna i en intressant skrift "Varaktig fred" på ett synnerligen klart sätt framställt de grundväsentliga orsakerna till krigiska konflikter i allmänhet och det pågående kriget isynnerhet. På basis härav drar han sina slutsatser om villkoren för en varaktig fred och om de riktlinjer det positiva fredsarbetet måste följa. Broschyren är förtjänt av all uppmärksamhet. Erhålles i bokhandeln och i billighetsupplagor från Tidens förlag och av arbetarekommunernas kommissionärer.

Arbetareringens Bank

Stockholm.

Högsta ränta å Depositions- Kapital- & Sparkasseräkning.

Alla kvinnoklubbar böra till försäljning rekvirera

Den sjunde basunen

av

Anna Lenah Elgström.

"Ett av flammande patos buret väckelserop mot kriget."

Rabatt vid köp av minst 5 ex.

Pris 25 öre.

Rekvirera från Tidens förlag, Stockholm.

har på ett år hunnit intaga främsta platsen inom fotogenköksmarknaden i Skandinavien.

Orsaken är detta fabriksats överlägsna kvalitet!

Finnes i välförsedda Järn- Bosättnings- och Kooperativa affärer.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiëbefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-måner.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR**,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 1:sta fredagen i månaden kl. 8 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppbörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)

avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs.! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb

(soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 2 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening

avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,00 e. m.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.